31 Αυγούστου 2016

Γεώργιος Βούρης, ο πρωτοπόρος νεοέλληνας Αστρονόμος

/ Πεμπτουσία

Image not found or type unknown

Ο φυσικός και αστρονόμος Γεώργιος Βούρης

Ο φυσικός και αστρονόμος Γεώργιος Βούρης (1802 – 1860) ήταν από τους ανθρώπους που έπεισαν τον Γεώργιο Σίνα για τη δημιουργία του Αστεροσκοπείου Αθηνών, του οποίου έγινε ο πρώτος διευθυντής (1846 – 1855).

Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης φιλοσοφία και νομικά, αλλά σύντομα στράφηκε στα μαθηματικά και την αστρονομία. Μελέτησε υπό την επίβλεψη των καθηγητών των μαθηματικών Andreas von Ettingshausen και Joseph Johan von Littrow, διευθυντή του Αστεροσκοπείου της Βιέννης. Στη Βιέννη έγινε διευθυντής του εκεί Ελληνικού Σχολείου και την ίδια περίοδο (1834) υπέβαλε στο αστεροσκοπείο της Βιέννης την εργασία του για τον υπολογισμό της τροχιάς του κομήτη Μπιέλα. Με τη σύσταση του Εθνικού Πανεπιστημίου Αθηνών διορίστηκε, στις 14 Απριλίου 1837, τακτικός καθηγητής των μαθηματικών και της μαθηματικής φυσικής, ενώ το 1844 του ανατέθηκε και η διδασκαλία της αστρονομίας. Για πρώτη φορά, μετά από αιώνες, Έλληνας αστρονόμος είχε τη δυνατότητα να εκτελεί αστρονομικές παρατηρήσεις και να παράγει σημαντικό επιστημονικό έργο βασιζόμενο σε αυτές.

Γεώργιος Βούρης

Ο Γεώργιος Βούρης υπήρξε ο εμπνευστής και πρώτος διευθυντής του

Αστεροσκοπείου Αθηνών. Το έργο του ήταν διεθνώς αναγνωρισμένο. Δημοσίευσε αρκετές εργασίες, αστρονομικές και μετεωρολογικές παρατηρήσεις στα περιοδικά *Astronomische Nachrichten*[Ειδήσεις Αστρονομίας] και *Αθηνά*, αλλά μεγάλο μέρος του έργου του, όπως ο κατάλογος των θέσεων περίπου 1000 αστέρων («Περί του εντελούς προσδιορισμού των αστέρων, οίτινες ιδιάζουσιν εις την Ελλάδα») και το «Περί της θέσεως του Αστεροσκοπείου Αθηνών», παρέμεινε αδημοσίευτο. Ο Βούρης προσδιόρισε τις γεωγραφικές συντεταγμένες του Αστεροσκοπείου, οι οποίες αποτέλεσαν την βάση για τη χαρτογράφηση της Ελλάδας. Εξέδωσε επίσης πεντάτομο, πλήρες σύστημα μαθηματικών υπό τον τίτλο Σειρά μαθηματικών. Παρά τη γενναιοδωρία του Σίνα και τον επιστημονικό ζήλο του Βούρη, το Αστεροσκοπείο δεν έτυχε της δεούσης κρατικής συνδρομής, για να μπορέσει να λειτουργήσει και να ανταποκριθεί επαρκώς στον εθνικό και επιστημονικό προορισμό του. Ολόκληρο το προσωπικό του ιδρύματος αποτελούνταν κατά τα πρώτα έτη μόνον από τον διευθυντή του!

Το κτίριο του Αστεροσκοπείου Αθηνών (σχέδιο του 1842).
Πίσω αριστερά διακρίνεται η Ακρόπολη και στα δεξιά είναι ο Λόφος Νυμφών.

Ο λόγος του Γεωργίου Βούρη το 1842, στην τελετή της θεμελίωσης του Αστεροσκοπείου, αποτελεί ένα πρώτο μανιφέστο της επιστημονικής ερευνητικής δραστηριότητας σε μια χώρα που προσπαθεί να θέσει τις προτεραιότητες για τις δημόσιες λειτουργίες της. Μεταξύ άλλων, σ’ αυτή την ομιλία αναφέρθηκε και στον Μέτωνα: «…Βρισκόμαστε εδώ σε τόπο αφιερωμένο στην Αστρονομία, επειδή ακριβώς εδώ στην Πνύκα, όπου πρόκειται να κτιστεί το πρώτο Αστεροσκοπείο της νέας Ελλάδας, ο Μέτων πριν 2200 χρόνια είχε το Αστεροσκοπείο του, και σ’ αυτόν τον ιερό τόπο πραγματοποίησε τις παρατηρήσεις του. Ο περίφημος αυτός Έλληνας αστρονόμος, εκτός των άλλων ευρημάτων του, επινόησε κατά το έτος 433 π.Χ. και τον γνωστό σεληνιακό κύκλο. Αυτή η εφεύρεση φάνηκε τόσο αξιόλογη και

σπουδαία στους τότε Αθηναίους, ώστε χάραξαν με χρυσά γράμματα τους υπολογισμούς του για το θέμα αυτό. Οπότε και μέχρι σήμερα η συνήθης επονομασία του κύκλου αυτού είναι η του χρυσού αριθμού …»

Το έτος 1845 στη μέση του εξαμήνου του αφαιρέθηκε ξαφνικά η έδρα της Φυσικής – κι αυτό μόνο και μόνο γιατί την ήθελε κάποιος άλλος για τον εαυτό του – και αντ’ αυτής του φόρτωσαν αυθαίρετα το μάθημα των μαθηματικών αντί πενιχρού μισθού. Για τα λεγόμενα δίδακτρα υπέρ του καθηγητή δεν γινόταν λόγος στην Ελλάδα. Όλες οι παραδόσεις ήταν δωρεάν. Ο μέχρι πρότινος καθηγητής των μαθηματικών παραμερίστηκε τελείως. Μετά από αυτές τις μεθοδεύσεις ο Γ. Βούρης θα είχε χωρίς αναβολή παραιτηθεί τελείως από το ελληνικό δημόσιο, αν δεν ήταν ήδη τότε το Αστεροσκοπείο στα σκαριά. Μόνο αυτό τον συγκράτησε. Χωρίς την συγκατάθεση όλων των πλευρών της ελληνικής κυβέρνησης, αλλά κυρίως λόγω της ενεργού επιρροής του βαρώνου Prokesh d’ Osten, του Αυστριακού τότε υπουργού στο παλάτι, κατάφερε ο Γ. Βούρης να ιδρύσει στην Ελλάδα Αστεροσκοπείο. Η τοποθέτηση των οργάνων με τα οποία εξοπλίστηκε το Αστεροσκοπείο ήταν πέρα ως πέρα έργο του Γ. Βούρη.

Πηγή: anemourion.blogspot.com

Η κατασκευή του Αστεροσκοπείου είχε σχέση με τις ανάγκες της τότε ναυσιπλοΐας, μέσω της ακριβούς μέτρησης του χρόνου και του προσδιορισμού του στίγματος των πλοίων, αλλά αποτελούσε ταυτόχρονα και έναν πολύ φιλόδοξο στόχο για τα χαρακτηριστικά μιας υπό διαμόρφωση κοινωνίας. Ήταν μια γέφυρα

προς την Ευρώπη, μέσω της επιστήμης και της έρευνας , που θα αξιοποιούσε παράλληλα το πλούσιο επιστημονικό δυναμικό της Διασποράς.

Μετά την επιτυχή τοποθέτηση των οργάνων, ο Γ. Βούρης άρχισε τις αστρονομικές παρατηρήσεις κατά το τέλος του έτους 1847 και τις έφερε εις πέρας εντελώς μόνος για 7 συναπτά έτη με απερίγραπτη προσπάθεια, ανεξάντλητη αντοχή και με διαρκή αγώνα, παρά τους εξαιρετικά ενάντιους και ανασταλτικούς εξωτερικούς παράγοντες. Εντέλει όμως κατέρρευσαν οι φυσικές του δυνάμεις, συνέπεια μιας παλιότερης πολυετούς ελονοσίας, που οφειλόταν στις κλιματικές αλλαγές και τις ακατάπαυστες προσπάθειες στο Αστεροσκοπείο. Έπεσε βαριά άρρωστος κατά το τέλος του έτους 1854 και γι αυτό μεταφέρθηκε σε ιαματικά λουτρά στη Γερμανία.

Πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του στη Βιέννη. Εκεί παρά την κλονισμένη υγεία του και τις οικονομικές δυσχέρειες – 300 δραχμές ήταν η μηνιαία σύνταξή του – επεδόθη στη συγγραφή διαφόρων μαθηματικών και αστρονομικών εργασιών, μέχρι τον θάνατό του στις 16 Ιουλίου του 1860.

Τα 663 βιβλία και τα χειρόγραφα του Βούρη, απεστάλησαν στην αδελφή του, την μοναδική κληρονόμο του, η οποία τα παραχώρησε στο Αστεροσκοπείο αντί 1500 δραχμών. Ο τότε διευθυντής του Αστεροσκοπείου Ιούλιος Σμιτ με έγγραφό του στο υπουργείο Παιδείας πρότεινε να δοθεί ένα μεγαλύτερο ποσό στην φτωχή εκείνη κληρονόμο, για να τιμηθεί κατ’ αυτό τον τρόπο έστω και εμμέσως η μνήμη του Βούρη και για να του γίνει έστω και εν μέρει η αναγνώριση εκείνη, η οποία δεν του έγινε στην Ελλάδα.

Πηγή: physicsgg.me, επετειακό λεύκωμα, Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, 170 χρόνια προσφοράς στην έρευνα και στην κοινωνία, Αθήνα 2016